

ARD OG PLOG

- 1) Er både ard og plog brukt i bygda?
- 2) Brukes arden fremdeles? Ble den brukt til å arde åkeren med før såingen, og ble den i tilfelle kjørt på kryss og tvers flere ganger? Myldet en ned kornet med arden, eller ble det gjort med grev, rive eller harv?
- 3) Brukes arden til å slå opp rader når en setter poteter og brukes den som hyppeplog? Skiller folk i bygda mellom ard og hyppeplog, og hva er i tilfelle forskjellen?
- 4) Hvordan ser arden ut og hvilken type er brukt? Hvis en sammenlikner fig. 1-3, så er det i alle tre tilfelle i grunnen samme ard, men styret og måten skjekene er festet til arden på er forskjellig. Kjennes disse variantene?
- 5) Er skjeder av typen fig. 4 brukt på arden av typen fig. 3?
- 6) Fins det navn på de forskjellige deler av arden og skoklene? Hva heter skoklene til ard og plog?
- 7) Er det brukt forskjellige typer ardskjær (veksne, vangsne)? Hendte det at forskjellige gårder hadde et sett arder hvor skjærbredden var forskjellig?
- 8) Har arden veltefjører, ører eller liknende for å gjøre større furer eller for å arbeide bedre?
- 9) Er ordet ard brukt om enkelte harvtyper?
- 10) Har dybdegangen kunne reguleres slik som vist på fig. 3 C?
- 11) Er det brukt ardtypeper som fig. 5-7 eller varianter av disse?
Er de bare brukt til å slå opp rader for poteter eller rot-

frukter og for hypping? Eller er de brukt til å arde åkeren på kryss og tvers for såingen? Ble de kalt arder? Hadde de ristill (kniv)? Var veltefjølene stillbare, var de av tre eller jern?

- 12) Ble slike arder laget på gårdene av bygdesmeder eller kjøpt fra et eller annet jernverk eller bruk?

- 13) Brukes nå bare moderne fabrikksmidde ploger? Kan det fastslås når en gikk over fra hjemmegjorte typer og til de moderne? Ble de eldre plogene laget av smeder i bygda eller kjøpt fra andre steder? Husker folk hva de betalte for de gamle plogene?
- 14) Kan det oppgis navn på bygdesmeder som har laget ploger, hvor de bodde når de levde og om de bare arbeidet for bygdefolk eller om de arbeidet for et større område?
- 15) Blant de mest kjente eldre ploger står fi. 8. Er denne brukt i bygda? Har den hatt noe særskilt navn som norskplog, grindplog etc.? Det er viktig å få opplysning om veltefjøla har vært flat eller vridd, om den var helt av tre, av tre med jernbeslag, eller helt av ern. Dessuten om sålen (ila, aurskida, læsten) var av tre eller jern.
- 16) Hadde plogkaren med en øks eller spade for å renske veltefjøla for mold? Ble spaden eller øksa festet til plogåsen på en eller annen måte? Hva kaltes arden og hvordan var den laget?
- 17) Veltet en plogen til den side som veltefjøla er, eller på den motsatte side når en kjørte tilbake?
- 18) Var det slått en kloss på åsen for å løfte plogen fra jorda når en kjørte tilbake? Hva kaltes den (for eksempel skithel se fig. 9 o)?
- 19) Var det vanlig at en hadde både en høyre og en venstreplog på gårdene. Hvorfor?

- 20) Hvor dypt pløyde en med slike ploger? Hvordan regulerte en dybdegangen? Fantet det en stillbar slepsko eller et hjul foran? Hva kaltes det?
- 21) Var det alltid en ristill på disse ploger?
- 22) Har en brukt en plog som bare besto av en ristill festet til et plogskjelett til å ta det loddrette snitt i jorda før en pløyde (se fig. 10)?
- 23) Har en hatt en egen slede eller annen innretning til å kjøre plogen på når en drog hjemmefra?
- 24) En plog som har hatt en del utbredelse er kjent under navn av Falkensteinplogen, fig. 12. Er slike brukt, muligens under navn av Jarlsbergploger? Hvordan var veltefølra? Av tre, av tre med jernbeslag, eller helt av jern?

Ellers er det brukt en rekke varianter av disse plogene. Vi er takknemlige for alle opplysninger, og for riss og fotografier av de typer som er brukt. Det er også av viktighet å få alle navn som er brukt i bygda både på plogtypene og på de enkelte deler av plogene.

I de fleste bygder brukes ordet plog om det redskapet som velter jorden til en side. Men det fins også bygder hvor en bruker navnet ard om denne typen, og det fins bygder hvor en f. eks. sier ardåsen om plogåsen. Det er viktig å få opplysning om slike forhold for at vi kan få fastslått utbredelsen av fenomenene.

Hvordan uttales ordet ard (ar, ard, al med tykk l, etc.)?

Og plog (plog, plau etc.)? Er ordet ard hankjønn i bygdemålet?

